

Може би трябва да се пише за всичко. За всяка дреболия, която ни се е случила, независимо от това, че на пръв поглед е незначителна. Може би някой ден, когато вече няма да ни има, някой ще се интересува от всеки наш миг: изкачването на стълбите с препълнена пазарска чанта и почистването на площадките между етажите, четенето на вестник в клозета, тишината между две поднасяния към устата на лъжицата с говежда супа през време на неделния обед, отчаянието, което ни обземаше пред първо число на месеца, когато оставахме без средства за живот, без да можем да вземем на заем от някого. Може би някой ден хората действително ще живеят другояче, по-смислено, и може би затова ще искат да узнаят как е изглеждал един съвсем несполучлив, тягостен живот не само от седем до три, а може би и онова негово продължение, заради което сме се бърхтили: времето от три до седем, ако изобщо ги интересува нещо, свързано с нас, безличното квартирантско поколение. Не е моя работа да разсъждавам кое е важно и кое не, да произнасям присъда над своя живот! Понякога обикновено цигаре от изгризано вишнево дърво говори повече за баща ни, от когото сме го наследили, отколкото биографията, писана с неговата ръка. Той е можел и да послъже, следите от зъбите му върху цигарето – не! Може би затова щеше да е добре да напиша тритомна сага за бедняшките ни дни, да записвам всяка дума, когато е бивало възможно, всяка свада, датата; може би щеше да е добре да се приложат тролейбусните билети от линия единайсет – те биха напомняли за студените мрачни сутрини без надежда под дрезгавото улично осветление, когато по пътя до службата спим прави, заобиколени от временната топлина на телата около нас; да се приложат договорите за закупуване на апартаменти, сметките за наем, ток,

вода, изнасяне на смет, телевизор, радио, поземлен данък, въздух, членски внос за благотворителните организации, лекарските рецепти: чрез тях бихме могли да реконструираме безсънните нощи по време на детските болести, трескавото бълнуване, мириса на сироп и хавлиени кърпи, натопени в оцет; накрая – онова неповторимо чувство, че сме заедно, че единствено ние тримата принадлежим един на друг и че навсякъде около нас е равнодушието на чуждите хора. Да се приложат и детските свидетелства, с които така сме се гордели, след това застраховките, пъстрите облигации от държавни заеми – въпреки че и самите няхахме, давахме заем на държавата, когато ни искаше, без да изплати някога този дълг (отечеството на никого не е длъжник); листове от читанки, фейлетони с продължение, изрязани от някой вестник, с надеждата, че така ще съставим интересна книга; капачки от кока-кола, купони, кибрит, копчета, кутии от прах за пране – доказателства, че сме участвали в някое разиграване на томбола, в която печалбите бяха къщи и коли и – Палма де Майорка! – билети, които не извлякоха никаква печалба; може би още и медицинските удостоверения? Кръвно. Утайка. Анализ на урината. Енцефалограма на трептенията в уплашените ни мозъци. Случайни фотографии от автомат 12 x 6. Банкноти, които няколко пъти са заменени с нови. Писмени оправдания пред шефа: "Дайте писмено обяснение за това!" Заповеди за ползване на годишни отпуски. Укази, с които се променя статутът и наименованието на работното място в съответствие с административните промени, докато си оставахме постоянно на същото. Всичко. Всичко. Всичко. Абсолютно всичко, до което можем да се доберем!

И може би едва тогава животът ни ще стане малко по-ясен за онзи, който го изследва (ако не някой друг, то това,

вярвам, ще бъдат нашите внуци и правнуци) , изследва безпристрастно и хладнокръвно, като биолог, който проучва някаква случайно открита папрат, останала след изчезналия си вид. Но не! Те няма да доловят нищо! Ще им е необходима доброта, за да ни разберат и ни простят. И на нас, които сме позволили да ни мъчат, и на онези, които са ни тормозели. Само огромно съжаление и прошка може да осветли този материал, Без тях всички тези сведения ще са мъртва фотография, нищо повече. Ако не направя (или поне не опитам да направя) това, боя се, че ще ме погълне мракът на времето. Какво ще остане от нас? История ли? Не сме я интересували. Отбелязвала е само великите събития и забележителните дати, което отеква с празно ехо. Отбелязвала е речите, които не ни споменават другояче, освен като НАРОД, могат да се открият в годишниците на старите вестници. Съхранила е в архивите и филмовите ленти, на които се появяваме като жива стена покрай улиците. Остават още и паметниците. Монументалните здания. Остава епохата! И в нея необхватната люшнала се маса от отделни животи, не по-дълги от този на планктона, ако се гледа исторически. Сред тази бездна от индивидуалности не се различава нито цветът на очите, нито акцентът, нито походката, нито навичките – нищо от всичко, а тази маса приижда и се отдръпва като прилив и отлив, изпълвайки градовете – бетонни тенджери, чиято вътрешност е набраздена от лабиринти, от които няма изход, тъй като наоколо са само гладки стени, по които не може да се покатери дори и хлебарка. Това е безликото множество, което се буди, бръсне, гримира, дъвче, пълни стомасите, а след това автобуси, тролейбуси и трамваи, задръства улиците и площадите, връща се в обратната посока като огромна вълна, която се отдръпва, след като се е разляла, ляга в постелите, съвкупява се, спи, може би съ-

нува... Кой ще ни открие в това море, в този кошмар и кого ще го интересува как са се търкаляли две песъчинки, долепени една до друга; как са се загубвали и намирали две камъчета на необятен плаж, свързани от мъха на любовта. Кого ще го интересува? Когато в някоя от безбройните бележки под линия в някаква историческа книга прочетем, че "голямата икономическа криза от двайсетте години на този век разорила слоя от свободни занаятчии и собственици на малки работилници..." – помисляме ли за студените кухни, в които вече няма какво да се яде, представяме ли си как децата тъпо седят и очакват родителите им, за които са мислели, че са всемогъщи, да им помогнат? Усещаме ли вкуса на нищетата и разрухата, страха от нощта, която се спуска над неосветения квартал, или просто отминаваме това изречение като безинтересна информация от политическата икономия, без да си представим нито едно единствено лице, нито дъха от устата, нито треперещите ръце, нито кръпките по колената на довчера елегантни панталони, нито седмичната брада, която бащата вече не бръсне, защото е вдигнал ръце от всичко?

Остава ни още белетристиката, която би трябвало да се занимава с хората, но пък нея я занимават само изключителните съдби и специфичните типове: герои или антигерои – все едно – герои; тя е прекалено самодоволна, за да забележи останалите, онези, скучните и безинтересните, задоволява се сама със себе си и с приспивния си ритъм: – каза тя, – каза той...

Запиши това! Запази онова! Отбележи еди кое си... Постави в папка!

Записвам. Отбелязвам. Подреждам. Папката вече се пука по шевовете, а сините ѝ ленти са изтънели и все по-често се късат. И какво? Оприличавам се на онзи клет ста-

рец, който с наведена глава обикаля кофите за смет и вмаиачено събира непотребни вехтории и ги замъква в бордея си под калемегданския зид, без да знае какво да предприеме с всички насъбрани боклуци.

Знам само едно: няма да обитавам някое бъдещо историческо изречение, което ще звучи горе-долу така: "По време на икономическия разцвет имаше известни прояви на бюрократизъм, които успешно бяха преодоленни с реорганизация на административния апарат." Искам навреме да се изключа от него. Искам да бъда самостоятелен. Кой може да ми направи нещо?

Понякога пък пропадам в дълбок тъмен джоб и всичко ми се струва съвършено безсмислено. Питам се: защо ли върша всичко това? Защо ли пиша? Намирам хиляди разумни отговори, без да повярвам докрай на нито един. Оставям следа ли? Събирам материал за някаква бъдеща книга ли, която някой ще завърши вместо мен, когато времето, освен началото, осветли и края и когато на тези редове ще се гледа като на документ, оставен от непозната жертва? Но защо трябва да ме интересува нещо, което ще остане след мен, след като няма да мога да видя това и навярно да доживея заслужена амнистия? Накрая стигам съвсем близо до отговора, но не смея да си призная: за да спечеля нечии симпатии ли, или може би любов, пиша? Дори и когато описвам неща, които не ми правят чест – дребните радости, когато чопля болните места и разравям наслоенията от срам – нима не подлагам на изпитание търпеливата любов, която търся? Ще издържат ли и на това? Ще ме обичат ли както преди и след тази тягостна изповед или дори и повече? И докато удрям клавишите, пишещата ми машина трака като колелата на вагон: обичайте ме, обичайте ме, обичайте ме, обичайте ме...

